

USTAWA O KREDYCIE KONSUMENCKIM

KOMENTARZ

Zbigniew Ofiarski

PRAKTYCZNE KOMENTARZE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

USTAWA O KREDYCIE KONSUMENCKIM

KOMENTARZ

Zbigniew Ofiarski

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2014

Stan prawny na 1 marca 2014 r.

Recenzent

Dr hab. prof. UŚ Marek Zdebel

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Joanna Cybulska

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Rybczyńska

Łamanie

Wolters Kluwer

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2014

ISBN: 978-83-264-3249-1

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

*Dłużnik wesoło bierze, smutno oddaje.
Na spłacenie długu każdy okres jest zbyt krótki.*

Józef Witkowski

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Wprowadzenie	17
Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim	21
Rozdział 1	
Przepisy ogólne	23
Art. 1. [Przedmiot regulacji ustawy o kredycie konsumenckim]	23
Art. 2. [Kredyt konsumencki udzielany przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe]	34
Art. 3. [Definicja kredytu konsumenckiego]	47
Art. 4. [Zakres stosowania ustawy]	76
Art. 5. [Słowniczek ustawowy]	103
Art. 6. [Przeliczanie wartości kredytu]	135
Rozdział 2	
Obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego przed zawarciem umowy o kredyt	138
Art. 7. [Obowiązek informowania konsumenta]	138
Art. 8. [Reprezentatywny przykład]	152
Art. 9. [Ocena zdolności kredytowej]	154

Art. 10.	[Obowiązek informowania konsumenta w przypadku odmowy udzielenia kredytu]	168
Art. 11.	[Obowiązek udzielania wyjaśnień]	170
Art. 12.	[Uprawnienie do otrzymania projektu umowy]	172
Art. 13.	[Obowiązki podania informacji przedkontraktowych]	173
Art. 14.	[Formularz informacyjny]	182
Art. 15.	[Zawieranie na odległość umowy o kredyt konsumencki]	184
Art. 16.	[Możliwość przekazania dodatkowych informacji]	186
Art. 17.	[Informacje przedkontraktowe o kredycie w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym]	189
Art. 18.	[Informacje przedkontraktowe w przypadku umów o zmianę warunków spłaty]	194
Art. 19.	[Przekazywanie informacji przedkontraktowych na formularzu informacyjnym]	199
Art. 20.	[Informacje przekazywane w przypadku zawierania na odległość umowy o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym]	200
Art. 21.	[Informacje przekazywane w przypadku zawierania na odległość umowy o kredyt przewidującej odroczenie płatności lub zmianę sposobu spłaty]	205
Art. 22.	[Informacje przedkontraktowe dotyczące umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką]	210
Art. 23.	[Formularz informacyjny dla kredytu zabezpieczonego hipoteką]	218
Art. 24.	[Informacje pochodzące od konsumenta]	220
Art. 25.	[Ustalanie rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania]	223
Art. 26.	[Płatności dokonywane przez konsumenta w celu zgromadzenia kapitału]	230
Art. 27.	[Informacja o stopie referencyjnej]	232
Art. 28.	[Dodatkowe informacje przekazywane przez pośrednika kredytowego]	233

Rozdział 3

Umowa o kredyt	237
Art. 29. [Dokument umowy o kredyt konsumencki]	237
Art. 30. [Elementy treści umowy o kredyt konsumencki]	245
Art. 31. [Obligatoryjne dodatkowe elementy treści umowy o kredyt konsumencki]	298
Art. 32. [Niezbędne elementy treści umowy o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym]	302
Art. 33. [Konieczne elementy treści umowy o kredyt konsumencki w sprawie odroczenia płatności lub zmiany sposobu spłaty]	306
Art. 34. [Przekroczenie salda na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym]	309
Art. 35. [Elementy treści umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką]	310
Art. 35a. [Spłaty rat kredytu dokonywane bezpośrednio w walucie obcej]	315
Art. 36. [Obowiązek informowania o zmianie wysokości stopy oprocentowania]	319
Art. 37. [Harmonogram spłaty kredytu]	322
Art. 38. [Wyciąg z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego]	325
Art. 39. [Znaczne i długotrwałe przekroczenie salda na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym]	330
Art. 40. [Zmiana całkowitej kwoty kredytu w czasie obowiązkiwania umowy]	332
Art. 41. [Weksel lub czek jako formy zabezpieczenia kredytu konsumenckiego]	335
Art. 42. [Wypowiedzenie umowy o kredyt odnawialny]	339
Art. 43. [Przyczyny wypowiedzenia umowy o kredyt odnawialny]	341
Art. 44. [Przelew wierzytelności z umowy o kredyt konsumencki]	345
Art. 45. [Sankcja kredytu darmowego]	348

Art. 46.	[Sankcja kredytu darmowego w odniesieniu do kredytu zabezpieczonego hipoteką]	357
Art. 47.	[Zakaz wyłączania lub ograniczania ustawowych uprawnień konsumenta]	359
Rozdział 4		
Splata kredytu przed terminem		361
Art. 48.	[Prawo do spłaty kredytu przed terminem]	361
Art. 49.	[Splata kredytu przed terminem a koszty kredytu]	365
Art. 50.	[Prowizja za spłatę kredytu przed terminem]	367
Art. 51.	[Brak uprawnienia do prowizji za przedterminową spłatę kredytu]	372
Art. 52.	[Rozliczenia z tytułu przedterminowej spłaty kredytu]	374
Rozdział 5		
Odstąpienie od umowy przez konsumenta		376
Art. 53.	[Termin odstąpienia od umowy przez konsumenta]	376
Art. 54.	[Koszty związane z odstąpieniem od umowy]	383
Art. 55.	[Odstąpienie od umowy o kredyt a usługi dodatkowe]	388
Art. 56.	[Odstąpienie od umowy o kredyt wiązany]	390
Art. 57.	[Skutki odstąpienia od umowy na nabycie określonego towaru lub usługi]	398
Art. 58.	[Odstąpienie od umowy o kredyt konsumencki zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa]	400
Art. 59.	[Niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania przez sprzedawcę lub usługodawcę wobec konsumenta]	407
Rozdział 6		
Zmiany w przepisach obowiązujących		427
Art. 60.	[Zmiany w ustawie – Kodeks wykroczeń]	427

Art. 61.	[Zmiany w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych]	429
Art. 62.	[Zmiany w ustawie – Prawo bankowe]	431
Art. 63.	[Zmiany w ustawie o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny]	435
Art. 64.	[Zmiany w ustawie o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary]	436
Art. 65.	[Zmiany w ustawie o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych]	438
Rozdział 7		
Przepisy przejściowe i końcowe		440
Art. 66.	[Postanowienia intertemporalne]	440
Art. 67.	[Utrata mocy prawnej dotychczasowej ustawy o kredycie konsumenckim]	441
Art. 68.	[Wejście w życie ustawy o kredycie konsumenckim]	442
Załącznik nr 1. Formularz informacyjny dotyczący kredytu konsumenckiego		444
Załącznik nr 2. Formularz informacyjny dotyczący kredytu konsumenckiego w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym		450
Załącznik nr 3. Formularz informacyjny dotyczący kredytu zabezpieczonego hipoteką		455
Załącznik nr 4. Wzór obliczania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania		461
Wykaz literatury		467

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- dyrektywa 87/102/EWG – dyrektywa Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumentskiego (Dz. Urz. WE L 42 z 12.02.1987, s. 48)
- dyrektywa 2008/48/WE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE L 133 z 22.05.2008, s. 66)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030)

k.w.	–	ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 482 z późn. zm.)
ustawa – Prawo bankowe	–	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm.)
ustawa – Prawo spółdzielcze	–	ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1443)
ustawa antylichwiarska	–	ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 157, poz. 1316)
ustawa o ewidencji ludności i dowodach osobistych	–	ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993 z późn. zm.)
ustawa o kredycie konsumenckim z 2001 r.	–	ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 100, poz. 1081 z późn. zm.)
ustawa o kredycie konsumenckim/ustawa	–	ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 z późn. zm.)
ustawa o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego	–	ustawa z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 255)
ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów	–	ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.)
ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów	–	ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1225)

ustawa o SKO-K	–	ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1450 z późn. zm.)
ustawa o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej	–	ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 141, poz. 1176 z późn. zm.)
ustawa o <i>timeshare</i>	–	ustawa z dnia 16 września 2011 r. o <i>timeshare</i> (Dz. U. Nr 230, poz. 1370)
ustawa o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych	–	ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (Dz. U. Nr 81, poz. 530 z późn. zm.)

Organy publikacyjne, zbiory orzeczeń

Dz. U.	–	Dziennik Ustaw
Dz. Urz. KNF	–	Dziennik Urzędowy Komisji Nadzoru Finansowego
Dz. Urz. NBP	–	Dziennik Urzędowy Narodowego Banku Polskiego
Dz. Urz. UE	–	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz. Urz. UOKiK	–	Dziennik Urzędowy Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dz. Urz. WE	–	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
LEX	–	System Informacji Prawnej „LEX OMEGA”
M.P.	–	Monitor Polski
MSiG	–	Monitor Sądowy i Gospodarczy
OSA	–	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna

OSNKW	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
OSP	–	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, seria A
POSAG	–	Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

Inne

BGK	–	Bank Gospodarstwa Krajowego
KNF	–	Komisja Nadzoru Finansowego
NBP	–	Narodowy Bank Polski
NSA	–	Naczelný Sąd Administracyjny
SA	–	Sąd Apelacyjny
SKO-K	–	spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe
SN	–	Sąd Najwyższy
SO	–	Sąd Okręgowy
SOKiK	–	Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
TK	–	Trybunał Konstytucyjny
UE	–	Unia Europejska
UOKiK	–	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
WSA	–	Wojewódzki Sąd Administracyjny

WPROWADZENIE

Z dniem 18 grudnia 2011 r., po 6-miesięcznym *vacatio legis*, weszły w życie przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 z późn. zm.). Zastąpiła ona dotychczas obowiązującą ustawę z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 100, poz. 1081 z późn. zm.). Uchwalenie nowej ustawy o kredycie konsumenckim wynikało z potrzeby implementowania do polskiego porządku prawnego postanowień dyrektywy 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE L 133 z 22.05.2008, s. 66).

Podstawowym celem dyrektywy 2008/48/WE jest doprowadzenie do pełnej harmonizacji przepisów prawnych regulujących problematykę kredytów konsumenckich w poszczególnych państwach członkowskich UE oraz stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi i funkcjonowaniu rynku kredytów konsumenckich. Jest to niezbędne w związku z rosnącą mobilnością obywateli państw członkowskich UE. Wypracowanie porównywalnych regulacji w państwach członkowskich powinno umożliwić swobodny przepływ ofert kredytowych dostępnych dla konsumentów w różnych państwach członkowskich UE.

Dotychczasowe rozwiązania prawne, wynikające z poprzednio obowiązującej ustawy o kredycie konsumenckim z 2001 r., opartej na postanowieniach dyrektywy Rady nr 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (Dz. Urz. WE L 42 z 12.02.1987, s. 48), okazały się niewystarczające.

Dyrektywa 87/102/EWG miała charakter minimalny, a więc dopuszczała wprowadzanie regulacji zapewniających dalej idącą ochronę konsumentom, natomiast państwa członkowskie mogły ograniczyć się jedynie do stworzenia mechanizmów zapobiegających obchodzeniu przepisów wprowadzonych w celu realizacji dyrektywy. Jednak zasada minimalnej harmonizacji wyrażona w powyższej dyrektywie doprowadziła w efekcie do sytuacji, w której poszczególne państwa członkowskie wprowadziły wiele odmiennych mechanizmów ochrony konsumentów i tym samym nastąpiło znaczne zróżnicowanie sytuacji prawnej konsumentów i przedsiębiorców w poszczególnych państwach członkowskich.

Zasadniczym celem przyjęcia dyrektywy 87/102/EWG oraz aktów normatywnych transponujących jej postanowienia do krajowego porządku prawnego było zapewnienie konsumentom zawierającym umowy o kredyt na cele konsumpcyjne pewnego minimalnego poziomu ochrony. Ustawodawca uznał objęcie konsumentów szczególną ochroną za zabieg niezbędny ze względu na znacznie silniejszą pozycję faktyczną kredytodawców dysponujących wiedzą i doświadczeniem, której konsumenci nie posiadają.

Ustawa o kredycie konsumenckim reguluje: zasady i tryb zawierania umów o kredyt konsumencki; obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki oraz obowiązki konsumenta, kredytodawcy i pośrednika kredytowego w związku z zawartą umową o kredyt konsumencki; obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką oraz obowiązki w zakresie informacji zawartych w umowie o kredyt zabezpieczony hipoteką; skutki uchybienia obowiązkom kredytodawcy. Nie jest to jednak akt prawny o charakterze kompleksowym i nie reguluje wszystkich zagadnień związanych z udzielaniem kredytów konsumenckich.

Zawarcie i wykonywanie umowy o kredyt konsumencki wymaga stosowania także przepisów odrębnych ustaw, w tym ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121), ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm.), ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za

szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1225), ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.), ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1450 z późn. zm.).

Kredyt konsumencki jest szczególnym typem kredytu przede wszystkim ze względu na status prawny kredytobiorcy, którym jest konsument będący osobą fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Często kredytobiorcą w prawnym stosunku kredytu konsumenckiego jest osoba fizyczna dysponująca niewielkim zasobem wiedzy o zasadach funkcjonowania rynku finansowego, a w szczególności rynku kredytowego. Wymaga to stosowania rozwiązań prawnych zabezpieczających interesy konsumenta w stosunkach z kredytodawcami, z których nie wszyscy są poddani instytucjonalnemu nadzorowi, np. ze strony Komisji Nadzoru Finansowego.

Regulacje prawne zawarte w aktualnie obowiązującej ustawie o kredycie konsumenckim porządkują ważny segment rynku kredytowego i są w tym zakresie niezbędne przede wszystkim z uwagi na masowy charakter zjawisk pojawiających się na tym rynku. Liczba zawieranych umów o kredyty konsumenckie, zróżnicowany status prawny kredytodawców, liczne podtypy kredytu konsumenckiego, zróżnicowany poziom wiedzy konsumentów o zasadach działania rynku kredytowego determinują przyjęcie rozwiązań szczególnych. Uniwersalne regulacje dotyczące umowy pożyczki lub umowy o kredyt, zawarte w przepisach kodeksu cywilnego oraz w ustawie – Prawo bankowe, nie oddają specyfiki kredytu konsumenckiego. Potrzeba wprowadzenia rozwiązań szczególnych wydaje się w związku z tym oczywista.

Przepisy ustawy o kredycie konsumenckim powinny w dłuższej perspektywie czasu stworzyć również warunki do prowadzenia rzetelnej reklamy w zakresie tych kredytów, wypracowania przejrzystych i skutecznych metod oceny ryzyka kredytowego związanego z zadłużaniem się konsumentów oraz ich zdolności kredytowej, ustabilizowania pozycji pośredników kredytowych na rynku usług kredytowych. Właściwe wypełnianie obowiązków wynikających z przepisów ustawy o kredycie konsumenckim może w rezultacie doprowadzić do poprawy stanu świadomości

prawnej konsumentów, wzmożonej i rzetelnej konkurencji rynkowej kredytodawców i pośredników kredytowych, a więc przynieść wymierne korzyści ekonomiczne dla konsumentów i całej gospodarki.

USTAWA

z dnia 12 maja 2011 r.

o kredycie konsumenckim¹

(Dz. U. z 2011 r. Nr 126, poz. 715; zm.: Dz. U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984, Nr 201, poz. 1181; z 2012 r. poz. 1193; z 2013 r. poz. 1567)

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE L 133 z 22.05.2008, str. 66).

Rozdział 1

PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1. [Przedmiot regulacji ustawy o kredycie konsumenckim]

Ustawa określa:

- 1) zasady i tryb zawierania umów o kredyt konsumencki;
- 2) obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki oraz obowiązki konsumenta, kredytodawcy i pośrednika kredytowego w związku z zawartą umową o kredyt konsumencki;
- 3) obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką oraz obowiązki w zakresie informacji zawartych w umowie o kredyt zabezpieczony hipoteką;
- 4) skutki uchybienia obowiązkom kredytodawcy.

1. Uwagi wprowadzające

Dnia 18 grudnia 2011 r. weszła w życie ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, która zastąpiła dotychczas obowiązującą ustawę z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 100, poz. 1081 z późn. zm.). Potrzeba uchwalenia w tamtym okresie ustawy o kredycie konsumenckim wynikała z przyjętego przez Polskę w Umowie Przejściowej z dnia 16 grudnia 1991 r. dotyczącej handlu i spraw związanych z handlem między Rzeczpospolitą Polską a Europejską Wspólnotą

Gospodarczą i Europejską Wspólnotą Węgla i Stali (Dz. U. z 1992 r. Nr 17, poz. 69 z późn. zm.) zobowiązania do zbliżenia przepisów prawnych w zakresie ochrony konsumentów do ustawodawstwa obowiązującego w ówczesnej Wspólnocie Europejskiej².

W Unii Europejskiej regulowano w tym okresie ochronę konsumentów w stosunkach kredytowych dyrektywą Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (Dz. Urz. WE L 42 z 12.02.1987, s. 48). Przed uchwaleniem ustawy o kredycie konsumenckim regulacje prawne odnoszące się do udzielania kredytów konsumentom były rozproszone w kilku aktach prawnych i miały charakter fragmentaryczny. Wiele z tych przepisów odnosiło się nie tylko do konsumentów, ale do wszystkich kategorii kredytobiorców, np. były to przepisy ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 z późn. zm.). Tylko w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121) uregulowano zasady dokonywania sprzedaży na raty odnoszące się wyłącznie do konsumentów, ale jest to jedna z wielu możliwych form kredytu.

Implementowane do polskiego ustawodawstwa postanowienia wyżej wspomnianej dyrektywy wprowadzały ważne standardy związane z udzielaniem kredytów konsumenckich. W przepisach niniejszej dyrektywy kredyt konsumencki definiowany był według kryteriów ekonomicznych, a jego udzielanie konsumentom przez kredytodawców dopuszczalne było w ramach prowadzonej przez nich działalności zawodowej lub gospodarczej³. Określono również formę i minimalne wymagania dotyczące treści dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy o kredyt konsumencki, wprowadzono pojęcie rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania umożliwiającej obliczenie całkowitego kosztu zaciągniętego przez konsumenta kredytu konsumenckiego i obowiązek jej podawania przez kredytodawców w reklamach i ogłoszeniach. Jednym z najistotniejszych postanowień omawianej dyrektywy było określenie uprawnienia konsumenta do

² D. Daniluk, *Projekt ustawy o kredycie konsumenckim*, Prawo Bankowe 1999, nr 2, s. 111–112.

³ A. Charzyńska, *Kredyt konsumencki a regulacje prawne państw Unii Europejskiej*, Biuletyn Bankowy 2001, nr 7, s. 45–46.

przedterminowej spłaty kredytu i wprowadzenie gwarancji zapewniających konsumentom odpowiednie obniżenie całkowitego kosztu kredytu⁴.

Ponadto w niniejszej dyrektywie zobowiązano państwa członkowskie do wprowadzenia uregulowań chroniących konsumenta w przypadkach niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania wynikającego z nabycia rzeczy lub usługi z wykorzystaniem udzielonego w tym celu kredytu konsumenckiego, jak również w przypadku przelewu wierzytelności przez kredytodawcę oraz wystawienia przez konsumenta weksla lub czeku w celu zabezpieczenia lub spłaty tego kredytu. Dyrektywa nie wyłączała możliwości wprowadzenia regulacji zapewniających dalej idącą ochronę konsumentom, a na państwa członkowskie nałożono obowiązek stworzenia mechanizmów zapobiegających obchodzenie przepisów wprowadzonych w celu realizacji dyrektywy⁵.

W wyniku wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim nastąpiło wyraźne dostosowanie prawa polskiego do wymienionych wyżej postanowień dyrektywy. Z uwagi na potrzebę zapewnienia szerszej ochrony konsumentom ustawa ta w niezbędnym zakresie wykraczała poza minimalny poziom ochrony wynikający z postanowień dyrektywy. Należy podkreślić, że nie wykreowała ona nowego typu umowy, lecz uzupełniła przepisy różnych ustaw, w tym także kodeksu cywilnego i prawa bankowego, dotyczące umowy w sprawie udzielenia kredytu konsumenckiego⁶.

Implementując do krajowego porządku prawnego postanowienia dyrektywy 87/102/EWG, zrealizowano zasadę minimalnej harmonizacji, ale jednocześnie doprowadzono do sytuacji, w której poszczególne państwa członkowskie przyjęły wiele odmiennych mechanizmów ochrony konsumentów i tym samym znacznie zróżnicowały sytuację prawną konsumentów i przedsiębiorców w poszczególnych państwach członkowskich. Prowadziło to do zakłócenia konkurencji między kredytodawcami w Unii Europejskiej i stwarzało bariery dla rynku wewnętrznego tam,

⁴ A. Charzyńska, *Kredyty konsumenckie w Polsce – dostosowanie do norm UE*, Biuletyn Bankowy 2001, nr 7, s. 43–44.

⁵ J. Maliszewska-Nienartowicz, *Ustawa o kredycie konsumenckim – dostosowanie polskich regulacji do wymogów prawa wspólnotowego*, Glosa 2002, nr 9, s. 9–18.

⁶ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim, druk nr 2646 Sejmu RP III kadencji.

gdzie państwa członkowskie przyjęły odmienne przepisy bezwzględnie obowiązujące, które były bardziej rygorystyczne niż postanowienia dyrektywy 87/102/EWG. W efekcie konsumenci w ograniczonym zakresie mogli bezpośrednio korzystać z dostępu do kredytów konsumenckich w wymiarze transgranicznym. Przyjmując nową dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającą dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE L 133 z 22.05.2008, s. 66), zamierzano doprowadzić do pełnej harmonizacji przepisów prawnych regulujących problematykę kredytów konsumenckich w poszczególnych państwach członkowskich. Ułatwienie funkcjonowania wewnętrznego rynku kredytów konsumenckich przez ustanowienie zharmonizowanych unijnych ram prawnych odpowiadających dynamicznie rozwijającemu się rynkowi kredytów konsumenckich i rosnącej mobilności obywateli Unii Europejskiej to jeden z podstawowych celów tej dyrektywy⁷. Wypracowanie jednolitych regulacji w państwach członkowskich ma umożliwić swobodny przepływ ofert kredytowych dostępnych dla konsumentów w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

W odróżnieniu od postanowień dyrektywy 87/102/EWG, aktualnie obowiązująca dyrektywa 2008/48/WE wyraża zasadę maksymalnej harmonizacji kierunkowej⁸. Konieczne było zatem przyjęcie w ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim rozwiązań tworzących kompleksową regulację problematyki umów o kredyt konsumencki w Rzeczypospolitej Polskiej⁹.

⁷ D. Wojtczak, *Nowa dyrektywa w sprawie umów o kredyt konsumencki*, Prawo Bankowe 2008, nr 5, s. 105–119.

⁸ A. Gawrysiak-Zabłocka, *Zakres zastosowania dyrektywy 2008/48/WE w sprawie umów o kredyt konsumencki* (w:) *Prawo handlowe po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Materiały konferencyjne* (Łódź, 23–26.09.2009), red. i wstęp W.J. Katner, U. Promińska, Warszawa 2010, s. 384–391.

⁹ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, druk nr 3596 Sejmu RP VI kadencji.

2. Zakres przedmiotowy ustawy

W art. 1 komentowanej ustawy wyodrębniono cztery kategorie zagadnień, które zostały uregulowane w jej przepisach. Dotyczą one: obowiązków kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki (także umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką) oraz obowiązki konsumenta, kredytodawcy i pośrednika kredytowego w związku z zawartą umową o kredyt konsumencki (również w związku z zawartą umową o kredyt zabezpieczony hipoteką), zasad i trybu zawierania umów o kredyt konsumencki oraz skutków uchybienia obowiązkom kredytodawcy.

W porównaniu do poprzednio obowiązującej ustawy o kredycie konsumenckim, przedmiot regulacji aktualnie obowiązującej ustawy jest obszerniejszy. Przede wszystkim wyraźnie wyodrębniono kategorię obowiązków spoczywających na pośrednikach kredytowych. Dynamiczny rozwój pośrednictwa w zakresie wykonywania różnych usług finansowych zauważalny jest także na rynku kredytów konsumenckich, a więc w pełni uzasadnione jest szczegółowe określenie obowiązków pośredników na rynku tych kredytów. Prawidłowe wykonywanie przez pośredników obowiązków o charakterze informacyjnym powinno przyczyniać się do poprawy bezpieczeństwa konsumentów zamierzających skorzystać z oferty w zakresie kredytów konsumenckich.

Aktualnie obowiązująca ustawa o kredycie konsumenckim zawiera również postanowienia dotyczące zawarcia umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką oraz obowiązków spoczywających na kredytodawcy i pośredniku kredytowym w zakresie informacji zawartych w umowie o kredyt zabezpieczony hipoteką. Oznacza to, że tylko w ograniczonym zakresie przepisy komentowanej ustawy są stosowane do kredytów zabezpieczonych hipoteką. Przyjęcie jednak takich regulacji uzasadnione jest potrzebą zapewnienia odpowiedniej ochrony konsumenta przez dostęp do informacji. Właściwie poinformowany konsument może swobodnie decydować i wybierać wśród ofert składanych przez przedsiębiorców. W prawie unijnym przyjęto, że konsument zawierający umowy kredytu konsumenckiego powinien być chroniony na wysokim poziomie w zakresie informacyjnym, na jakim reguluje to dyrektywa 2008/48/WE, a więc również

konsument, który zawiera umowę kredytu hipotecznego, powinien być objęty porównywalną ochroną.

Przyjęcie takich rozwiązań w komentowanej ustawie należy ocenić pozytywnie, ponieważ umowy kredytu hipotecznego mają długoletni charakter, a koszty obciążające kredytobiorcę (odsetki od kredytu) są z reguły bardzo wysokie. Zakres obowiązków informacyjnych przed zawarciem umowy, a także transparentność postanowień umów o kredyt hipoteczny mają istotne znaczenie dla konsumentów. Początkowo kredyty zabezpieczone hipoteką były wyłączone z zakresu zastosowania ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Jednak w wyniku zmian wprowadzonych ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 157, poz. 1316), z dniem 20 lutego 2006 r. zniesiono wiele wyłączeń z ustawy o kredycie konsumenckim, w tym wyłączenie kredytów zabezpieczonych hipoteką. Na skutek tej zmiany przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim można było stosować do kredytów zabezpieczonych hipoteką w wysokości do 80.000 zł¹⁰.

3. Kredyt konsumencki w przepisach odrębnych ustaw

Regulacje dotyczące kredytu konsumenckiego zamieszczone w przepisach komentowanej ustawy w zasadzie mają charakter kompletny i wyczerpujący. Podobnie jak w przypadku poprzednio obowiązującej ustawy, także w aktualnie obowiązującej ustawie o kredycie konsumenckim nie sformułowano delegacji do wydania aktów wykonawczych, w których byłyby uregulowane szczegółowe postanowienia dotyczące materii lub procedury odnoszących się do kredytu konsumenckiego. Fragmentaryczne uregulowania odnoszące się do kredytów konsumenckich zamieszczono natomiast w przepisach odrębnych ustaw.

W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm.) kilkakrotnie odwołano się do prawnej instytucji kredytu konsumenckiego, np. w art. 6a tej ustawy określono, że bank może, w drodze umowy zawartej na piśmie, powierzyć

¹⁰ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, druk nr 3596 Sejmu RP VI kadencji.

przedsiębiorcy krajowemu lub przedsiębiorcy zagranicznemu wykonywanie w imieniu i na rzecz banku pośrednictwa w zakresie czynności polegających na zawieraniu i zmianie umów kredytu konsumenckiego. Stosownie natomiast do postanowień art. 78a ustawy – Prawo bankowe przepisy niniejszej ustawy stosuje się do umów kredytu i pożyczki pieniężnej, zawieranych przez bank zgodnie z przepisami ustawy o kredycie konsumenckim, w zakresie nieuregulowanym w tej ustawie. Oznacza to, że kredyt bankowy i pożyczka bankowa podlegają dwóm, zamieszczonym w osobnych ustawach, grupom przepisów, tj. zespołowi przepisów zgrupowanych w ustawie – Prawo bankowe oraz przepisom ustawy o kredycie konsumenckim. Udzielając kredytu konsumenckiego, bank musi zatem spełnić wszystkie obowiązki, jakie nakłada na niego ustawa o kredycie konsumenckim, nie będąc zwolnionym z obowiązków wynikających z ustawy – Prawo bankowe¹¹. Kredyty konsumenckie, z zastrzeżeniem odmienności wynikających z ustawy o kredycie konsumenckim, również są kredytami w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe, zwłaszcza gdy są udzielane przez banki¹².

W art. 36 ust. 3 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1450 z późn. zm.) określono, że do umów o kredyt konsumencki zawieranych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe stosuje się przepisy ustawy o kredycie konsumenckim. Wśród czynności banku spółdzielczego, skatalogowanych w art. 6 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 109), wymieniono m.in. udzielanie pożyczek i kredytów konsumenckich w rozumieniu przepisów odrębnej ustawy, tj. ustawy o kredycie konsumenckim. Banki spółdzielcze nie mogą jednak w pełni swobodnie realizować tych czynności, ponieważ pożyczkobiorcami lub kredytobiorcami mogą być tylko osoby fizyczne zamieszkuje na terenie działania banku spółdzielczego.

¹¹ E. Rutkowska, *Ochrona kredytobiorcy – konsumenta usług bankowych*, Prawo Bankowe 2005, nr 6, s. 84; R. Tollík, *Stosowanie przez banki przepisów ustawy Prawo bankowe do kredytów konsumenckich*, Prawo Bankowe 2002, nr 9, s. 50.

¹² Wyrok SN z dnia 25 listopada 2011 r., II CSK 115/11, LEX nr 1147741.

W art. 138c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 482 z późn. zm.) określono zasady odpowiedzialności oraz sankcje z tytułu niedochowania wymogów wynikających z przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Karę grzywny wymierza się za następujące czyny:

- zawarcie z konsumentem umowy o kredyt konsumencki, w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa, z rażącym naruszeniem wymagań dotyczących informacji przekazywanych konsumentowi przed zawarciem umowy lub treści umowy albo z pominięciem obowiązku doręczenia jej dokumentu;
- niedopełnienie obowiązku oceny zdolności kredytowej przy zawieraniu z konsumentem umowy o kredyt konsumencki;
- niedopełnienie obowiązku umieszczenia w reklamach dotyczących kredytu konsumenckiego zawierających dane dotyczące kosztu tego kredytu następujących informacji: stopy oprocentowania kredytu wraz z wyodrębnieniem opłat uwzględnianych w całkowitym koszcie kredytu, całkowitej kwoty kredytu, rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania;
- przyjęcie od konsumenta weksla lub czeku, który nie zawiera klauzuli „nie na zlecenie”, w celu spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wynikającego z umowy o kredyt konsumencki.

Odpowiedzialność za wyżej wymienione czyny ponosi przedsiębiorca będący osobą fizyczną; jeżeli przedsiębiorcą jest podmiot niebędący osobą fizyczną, odpowiedzialność ponosi osoba kierująca przedsiębiorstwem lub osoba upoważniona do zawierania umów z konsumentami. Sankcje z art. 138c k.w. powinny być stosowane wyłącznie wtedy, gdy do danej umowy o kredyt konsumencki odnoszą się przepisy ustawy o kredycie konsumenckim, nawet gdyby to były tylko niektóre jej przepisy¹³.

Zgodnie z art. 16a ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1225), usługami finansowymi w rozumieniu tej ustawy są w szczególności

¹³ M. Rusinek, *Odpowiedzialność z kodeksu wykroczeń za niedochowanie wymogów ustawy o kredycie konsumenckim*, Prawo Bankowe 2004, nr 1, s. 53.

umowy kredytu konsumenckiego, z tym że przepisów tej ustawy nie stosuje się do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa. Zawieranie umowy na odległość powinno polegać na tym, że wszystkie czynności prowadzące do jej zawarcia odbywają się bez jednoczesnej obecności stron i następują przy wykorzystaniu środków porozumiewania się na odległość. Nie wystarczy więc wykorzystanie tych środków jedynie w fazie przedkontraktowej, w celu np. reklamy usługi finansowej – zawarcie umowy musi nastąpić bez jednoczesnej obecności stron i przy wykorzystaniu środków porozumiewania się na odległość¹⁴.

W art. 16b ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów ustalono zakres obowiązku informowania konsumenta przez przedsiębiorcę udzielającego kredytu konsumenckiego w przypadku używania środka porozumiewania się na odległość. Informacje powinny być przekazane konsumentowi najpóźniej w chwili złożenia mu propozycji zawarcia umowy. Katalog tych informacji ma charakter zamknięty i obejmuje:

- a) imię i nazwisko (nazwę), adres zamieszkania (siedziby) przedsiębiorcy, organu, który zarejestrował działalność gospodarczą przedsiębiorcy, a także numer, pod którym przedsiębiorca został zarejestrowany, a w przypadku gdy działalność przedsiębiorcy wymaga uzyskania zezwolenia, dane dotyczące instytucji udzielającej zezwolenia;
- b) imię i nazwisko (nazwę), adres zamieszkania (siedziby) na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiciela przedsiębiorcy, o ile taki występuje;
- c) imię i nazwisko (nazwę), adres zamieszkania (siedziby) podmiotu innego niż przedsiębiorca świadczący usługi finansowe na odległość, w tym dane operatora środków porozumiewania się na odległość, oraz określenie charakteru, w jakim podmiot ten występuje wobec konsumenta;
- d) istotne właściwości świadczenia i jego przedmiotu;
- e) cenę lub wynagrodzenie obejmujące wszystkie ich składniki, w tym opłaty i podatki, a w przypadku niemożności określenia dokładnej

¹⁴ M. Fabjańska, P. Litwiński, *Umowy zawierane na odległość dotyczące usług finansowych*, Prawo Bankowe 2004, nr 10, s. 41.

- ceny, informacje o podstawie obliczenia ceny umożliwiającej konsumentowi dokonanie jej weryfikacji;
- f) informacje o ryzyku związanym z usługą finansową, jeżeli wynika ono z jej szczególnych cech lub charakteru czynności, które mają być wykonane, lub jeżeli cena bądź wynagrodzenie zależą wyłącznie od ruchu cen na rynku finansowym;
 - g) informacje o zasadach zapłaty ceny lub wynagrodzenia;
 - h) informacje o kosztach oraz terminie i sposobie świadczenia usługi;
 - i) informacje o prawie oraz sposobie odstąpienia od umowy albo wskazaniu, że prawo takie nie przysługuje, oraz dane o wysokości ceny, którą konsument jest obowiązany zapłacić w przypadku rozpoczętego za zgodą konsumenta świadczenia usług przed upływem terminu czternastu dni od dnia zawarcia umowy lub od dnia potwierdzenia informacji określonych w art. 16b ust. 1 cytowanej ustawy;
 - j) informacje o dodatkowych kosztach ponoszonych przez konsumenta wynikających z korzystania ze środków porozumiewania się na odległość, jeżeli mogą one wystąpić;
 - k) dane o terminie, w jakim oferta lub informacja o cenie albo wynagrodzeniu mają charakter wiążący;
 - l) informacje o minimalnym okresie, na jaki ma być zawarta umowa o świadczenia ciągle lub okresowe;
 - ł) dane o miejscu i sposobie składania reklamacji;
 - m) informacje o możliwości pozasądowego rozstrzygania sporów wynikających z umowy;
 - n) informacje o prawie wypowiedzenia umowy oraz skutkach tego wypowiedzenia, w tym o karach umownych;
 - o) dane o istnieniu funduszu gwarancyjnego lub innych systemów gwarancyjnych, jeżeli takie istnieją;
 - p) informacje o języku stosowanym w relacjach przedsiębiorcy z konsumentem;
 - q) informacje o prawie właściwym państwa, które stanowi podstawę stosunków przedsiębiorcy z konsumentem przed zawarciem umowy na odległość, oraz o prawie właściwym do zawarcia i wykonania umowy;

- r) informacje o sędzie właściwym dla rozstrzygania sporów związanych z wykonywaniem umowy;
- s) informacje o pobieraniu od konsumenta oświadczenia o poddaniu się egzekucji, stanowiącego podstawę do wystawienia przez bank bankowego tytułu egzekucyjnego stosownie do przepisów ustawy – Prawo bankowe.

Obowiązek udostępnienia wyżej wymienionych informacji nie dotyczy poszczególnych czynności (umów szczegółowych) wynikających z umowy (umowy ramowej). W wypadku wykonywania poszczególnych czynności o tym samym charakterze pomiędzy tymi samymi stronami, jeżeli czynności te nie wynikają z wcześniej zawartej umowy (umowy ramowej), obowiązek udostępnienia informacji dotyczy tylko pierwszej z tych czynności. Jeżeli w ciągu roku od dnia wykonania pierwszej czynności nie wykonano żadnej czynności o tym samym charakterze pomiędzy tymi samymi stronami, to do pierwszej czynności wykonanej po tym czasie stosuje się obowiązek udostępnienia wyżej wymienionych informacji. Obowiązek udostępnienia informacji uważa się za spełniony, jeżeli przedsiębiorca przekaze konsumentowi właściwy formularz informacyjny określony w przepisach ustawy o kredycie konsumenckim.

W wypadku przekazywania konsumentowi informacji w formie głosowych komunikatów telefonicznych nie jest wymagane przekazanie informacji wymienionych w pkt f)–h) oraz pkt j)–t). Przedsiębiorca jest natomiast obowiązany zamieścić w komunikacie informację o prawie konsumenta do żądania przedstawienia pozostałych informacji oraz o sposobie uzyskania tych informacji.

Przed zawarciem umowy lub gdy umowa jest na życzenie konsumenta zawierana z zastosowaniem środka porozumiewania się na odległość, który nie pozwala na doręczenie warunków umowy, niezwłocznie po jej zawarciu, przedsiębiorca jest obowiązany do potwierdzenia konsumentowi na piśmie lub za pomocą innego statycznego nośnika informacji dostępnego dla konsumenta, w szczególności dyskiety, CD-ROM-u, DVD, wyżej wymienionych informacji. Oceniono, że nie ma charakteru potwierdzenia w formie pisemnej, gdy jest ono przesłane za pomocą faksu, poczty elektronicznej lub komunikatu SWIFT, ponieważ brakuje waloru

własnoręcznego podpisu lub bezpiecznego podpisu elektronicznego¹⁵. W czasie trwania umowy konsument ma prawo żądać doręczenia jej warunków na piśmie. Konsument ma także prawo żądać zmiany środka porozumiewania się na odległość, chyba że stosowanie takiego środka nie jest przewidziane umową lub nie odpowiada on charakterowi świadczonej usługi.

W przepisach ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (Dz. U. Nr 81, poz. 530 z późn. zm.) określono zasady i tryb przekazywania przez wierzyciela do biura informacji gospodarczej danych o zobowiązaniu dłużnika wynikającym z zawartej umowy o kredyt konsumencki.

Art. 2. [Kredyt konsumencki udzielany przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe]

Ustawę stosuje się także do umów o kredyt konsumencki, który spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia swojemu członkowi.

Zasady organizacji i funkcjonowania spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych określa ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1450 z późn. zm.); celem działalności tych podmiotów jest m.in. udzielanie swoim członkom pożyczek i kredytów. W przepisach tej ustawy nie zamieszczono odrębnych regulacji odnoszących się do udzielania kredytów konsumenckich przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, lecz w art. 36 ust. 3 tej ustawy w zakresie zawierania umów o kredyt konsumencki odesłano do przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Oznacza to, że wynikające z przepisów ustawy – Prawo bankowe ograniczenia dotyczące wypowiedzenia przez kredytobiorcę umowy kredytu, o ile jest ona kwalifikowana jako umowa kredytu konsumenckiego, są odpowiednio modyfikowane przez przepisy art. 48–52 ustawy

¹⁵ K. Semczuk, *Prawny charakter potwierdzeń transakcji zawieranych na rynku instrumentów finansowych*, Prawo Bankowe 2007, nr 3, s. 57.

o kredycie konsumenckim. Przepisy te mają również zastosowanie do umów pożyczki pieniężnej zawieranych przez kasy i kwalifikowanych jako kredyty konsumenckie. Ponadto do umów kredytu i pożyczki pieniężnej, spełniającej warunki umowy kredytu konsumenckiego, znajdują zastosowanie przepisy rozdziału 5 ustawy o kredycie konsumenckim, dotyczące odstąpienia od umowy przez konsumenta¹⁶.

W art. 2 ust. 3 poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim stanowiono, że niniejszą ustawę należało stosować także do umów, na mocy których spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa w zakresie swojej działalności udzielała lub dawała przyrzeczenie udzielenia swojemu członkowi kredytu w celu bezpośrednio niezwiązanym z działalnością gospodarczą. Zastrzeżenie o niestosowaniu ustawy o kredycie konsumenckim do kredytów, które nie były bezpośrednio związane z działalnością gospodarczą, stało się w zasadzie bezprzedmiotowe z momentem uchylecia mocy obowiązującej przepisu art. 22 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 z późn. zm.), który stanowił, że pożyczki i kredyty nie mogły być udzielane przez spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową jej członkom na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, która była ich podstawowym źródłem dochodu. Nastąpiło to z dniem 18 marca 2000 r. (por. art. 79 pkt 1 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej, Dz. U. Nr 101, poz. 1178 z późn. zm.). W aktualnie obowiązującej ustawie o SKO-K nie sformułowano zakazu udzielania pożyczek i kredytów członkom tych kas na cele związane z działalnością gospodarczą. Wprowadzono jedynie w art. 30 ust. 2 tej ustawy ograniczenie, zgodnie z którym łączna kwota takich pożyczek i kredytów udzielonych jednemu członkowi oraz udzielonych mu zobowiązań pozabilansowych nie może przekraczać 15% funduszy własnych spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej. Zgodnie natomiast z art. 32 tej ustawy, łączna, kwota pożyczek i kredytów udzielonych wszystkim członkom kasy na cele związane z działalnością gospodarczą nie może przekraczać 150% funduszy własnych kasy.

¹⁶ W. Srokosz, *Prawne aspekty udzielania kredytów i pożyczek przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe*, Monitor Prawa Bankowego 2013, nr 4, s. 90.

Zgodnie z art. 2 ustawy o kredycie konsumenckim, nakaz stosowania przepisów tej ustawy dotyczy tych przypadków, w których spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa „w zakresie swojej działalności” udziela lub przyrzeka udzielić kredytu konsumenckiego. Zakres działalności spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej wyznaczono w sposób ramowy w ustawie o SKO-K i w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. Nr 199, poz. 1175 z późn. zm.), natomiast szczegółowo jest określony w statucie kasy, który podlega, zgodnie z art. 7 ust. 4 tej ustawy, zatwierdzeniu przez Komisję Nadzoru Finansowego w momencie wydawania decyzji w sprawie zezwolenia na utworzenie kasy. Stosownie do postanowień art. 5 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1443), statut spółdzielni powinien m.in. określać przedmiot działalności spółdzielni. Przedmiotowe granice działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, jak również ich zmiany poddano nadzorowi ze strony KNF, ponieważ w myśl art. 8 ust. 2 i 3 ustawy o SKO-K zmiana statutu kasy wymaga zatwierdzenia przez KNF. Na KNF spoczywa obowiązek odmowy zatwierdzenia zmiany statutu kasy, jeżeli zmiana ta prowadziłaby do naruszenia przepisów prawa lub bezpieczeństwa gromadzonych w kasie środków.

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe obowiązane są stosować postanowienia ustawy o kredycie konsumenckim zarówno na etapie udzielania takiego kredytu, jak i przyrzeczenia udzielenia kredytu konsumenckiego. Zwrot „udziela kredytu” powinien być rozumiany jako zawarcie umowy o kredyt konsumencki, na podstawie której następuje oddanie do dyspozycji konsumenta (kredytobiorcy), na czas oznaczony w umowie, kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel. Obowiązkiem konsumenta (kredytobiorcy) jest korzystanie z tych środków na warunkach określonych w umowie, zwrot kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłata prowizji od udzielonego kredytu.

Można zatem przyjąć, że zwrot „udzielenie kredytu” oznacza oddanie do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych (ich wykorzystanie przez kredytobiorcę) na określony w umowie cel. Oddanie do dyspozycji środków pieniężnych ma zapewnić kredytobiorcy ich wykorzystanie

w sposób odpowiadający jego interesom określonym w umowie kredytowej¹⁷. „Udzielenie kredytu” następuje już w momencie zawarcia umowy o kredyt¹⁸, natomiast uruchomienie środków kredytowych może i z reguły następuje później, tj. po spełnieniu warunków określonych w umowie o kredyt.

Z treści art. 2 ustawy o kredycie konsumenckim wynika ponadto, że niniejszą ustawę należy stosować także do umów o kredyt konsumencki, który spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa w zakresie swojej działalności przyrzeka udzielić swojemu członkowi. W poprzednio obowiązującej ustawie o kredycie konsumenckim również stosowano zwrot „daje przyrzeczenie udzielenia kredytu”. Wywoływał on określone wątpliwości interpretacyjne, ale ostatecznie przyjmowano, że „przyrzeczenie” powinno być ujmowane w formie umowy (w zależności od konkretnego przypadku miała to być umowa przedwstępna lub umowa opcji)¹⁹.

Zgodnie z art. 389 k.c., umowa, przez którą jedna ze stron lub obie zobowiązują się do zawarcia oznaczonej umowy (umowa przedwstępna), powinna określać istotne postanowienia umowy przyrzeczonej. Trafnie podkreślono, że z treści prospektów (materiałów informacyjnych) nie można samodzielnie wywodzić żadnych roszczeń oraz nie można uznać, że ich wręczenie stanowi zawarcie pewnego dorozumianego stosunku prawnego. Z chwilą wręczenia prospektu nie powstaje żaden stosunek prawny ani żadne „dorozumiane” zobowiązanie do prowadzenia negocjacji albo do zawarcia umowy w przyszłości. Wręczenie prospektu nie jest zatem umową przedwstępną (zawartą *per facta concludentia*) ani umową o negocjacje²⁰.

Jeżeli termin, w ciągu którego ma być zawarta umowa przyrzeczona, nie został oznaczony, powinna ona być zawarta w odpowiednim terminie wyznaczonym przez stronę uprawnioną do żądania zawarcia umowy przyrzeczonej. W sytuacji, w której termin zostanie określony w jakikol-

¹⁷ Wyrok SN z dnia 10 lutego 2004 r., IV CK 437/02, Monitor Prawniczy 2005, nr 18, s. 907.

¹⁸ K. Włodarska, *Komentarz do art. 2 (w:) Ustawa o kredycie konsumenckim – komentarz*, red. J. Pisuliński, Warszawa 2004, s. 41.

¹⁹ Tamże, s. 42.

²⁰ J. Kołacz, J. Wszolek, *Specyfika prospektów informacyjnych jako środka ochrony konsumentów na przykładzie ustawy deweloperskiej oraz ustawy o timeshare*, Rejent 2012, nr 9, s. 54.

wiek sposób, jego późniejsze oznaczenie przez jedną ze stron nie będzie skuteczne²¹. Jeżeli obie strony są uprawnione do żądania zawarcia umowy przyrzeczonej i każda z nich wyznaczyła inny termin, strony wiąże termin wyznaczony przez stronę, która wcześniej złożyła stosowne oświadczenie. Jeżeli w ciągu roku od dnia zawarcia umowy przedwstępnej nie został wyznaczony termin do zawarcia umowy przyrzeczonej, nie można żądać jej zawarcia.

W przypadku gdy umowa przyrzeczona należy do kategorii umów nazwanych (umowę o kredyt można zakwalifikować do tej kategorii umów), określona w umowie przedwstępnej minimalna treść obejmować musi przynajmniej postanowienia odpowiadające jej *essentialia negotii*. Jeżeli umową przyrzoną jest umowa nienazwana, to umowa przedwstępna powinna przynajmniej określać elementy charakterystyczne tej umowy nienazwanej²².

Zgodnie z art. 390 k.c., w przypadku gdy strona zobowiązana do zawarcia umowy przyrzeczonej uchyla się od jej zawarcia, druga strona może żądać naprawienia szkody, którą poniosła przez to, że liczyła na zawarcie umowy przyrzeczonej. Strony mogą w umowie przedwstępnej odmiennie określić zakres odszkodowania. Jednakże gdy umowa przedwstępna czyni zadość wymaganiom, od których zależy ważność umowy przyrzeczonej, w szczególności wymaganiom co do formy, strona uprawniona może dochodzić zawarcia umowy przyrzeczonej. Roszczenia z umowy przedwstępnej przedawniają się z upływem roku od dnia, w którym umowa przyrzeczona miała być zawarta. Jeżeli sąd oddali żądanie zawarcia umowy przyrzeczonej, roszczenia z umowy przedwstępnej przedawniają się z upływem roku od dnia, w którym orzeczenie stało się prawomocne.

Do spełnienia świadczenia przez dłużnika (zawarcia umowy przyrzeczonej) stosuje się przepisy o wykonaniu zobowiązań oraz o zawieraniu umów. Umowa przyrzeczona może zostać zawarta w trybie ofertowym lub negocjacyjnym. Strony mogą zawrzeć umowę o treści zmienionej

²¹ W. Kaliński, *Jednostronne określenie terminu zawarcia umowy przyrzeczonej*, Kwartalnik Prawa Prywatnego 2006, nr 2, s. 383.

²² M. Gutowski, *Konwersja umowy stanowiącej w przedwstępny wobec zmian kodeksu cywilnego*, Państwo i Prawo 2004, z. 11, s. 53.

(najczęściej – rozszerzonej) w stosunku do treści określonej w umowie przedwstępnej i zawarcie tak zmienionej umowy jest prawidłowym wykonaniem zobowiązania przez dłużnika, o ile wyklądnia ich oświadczeń woli pozwala ustalić związek pomiędzy zawieraną umową a zobowiązaniem z umowy przedwstępnej. Dłużnik jest jednak związany treścią umowy przedwstępnej w tym sensie, że nie może odmówić zawarcia umowy przyrzeczonej o treści określonej w umowie przedwstępnej. Jeżeli zatem odrzuca ofertę zawarcia umowy o zmodyfikowanej treści, czy nie dochodzą do skutku prowadzone przez strony negocjacje, wierzyciel może żądać złożenia jedynie oświadczenia woli o treści odpowiadającej postanowieniom zawartym w umowie przedwstępnej²³.

W świetle powyższych ustaleń za umowę kredytu konsumenckiego można uznać nie tylko umowę, na mocy której kredyt zostaje udzielony, ale również umowę zobowiązującą kredytodawcę do udzielenia takiego kredytu konsumentowi. W praktyce może to być umowa przedwstępna, poprzedzająca zawarcie stanowczej umowy o kredyt²⁴.

Z treści art. 2 ustawy o kredycie konsumenckim wynika, że spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe są uprawnione do udzielania kredytów konsumenckich tylko swoim członkom. Niniejsze zastrzeżenie koresponduje z postanowieniami art. 3 ust. 1 ustawy o SKO-K, według którego celem kasy jest m.in. udzielanie pożyczek i kredytów wyłącznie swoim członkom.

W stanie prawnym ukształtowanym przepisami ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z 1995 r. członkami tych kas mogły być wyłącznie osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym, a w szczególności pracownicy zatrudnieni w jednym lub kilku zakładach pracy, a także osoby należące do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej. Wyżej wymienione osoby, których więź o charakterze zawodowym lub organizacyjnym ustała, mogły zachować członkostwo w kasie, jeżeli statut kasy tak stanowił.

Zgodnie z postanowieniami aktualnie obowiązującej ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, członkami kasy mogą być osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub or-

²³ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 24 stycznia 2001 r., I ACa 957/12, LEX nr 1271928.

²⁴ J. Pisuliński, *Ustawa o kredycie konsumenckim*, Prawo Bankowe 2001, nr 9, s. 49.

ganizacyjnym, a w szczególności pracownicy zatrudnieni w jednym lub kilku zakładach pracy, a także osoby należące do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej. Ustanie takiej więzi stanowi przyczynę wykreślenia członka kasy, chyba że statut stanowi inaczej.

Ponadto członkami kasy mogą być – działające wśród wyżej wymienionych członków kas – organizacje pozarządowe w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.), jednostki organizacyjne kościołów i związków wyznaniowych posiadające osobowość prawną, spółdzielnie, związki zawodowe oraz wspólnoty mieszkaniowe. Poza osobami prawnymi art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie przyznaje status organizacji pozarządowej także jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej, o ile zostały utworzone na podstawie ustawy, nie należą do sektora finansów publicznych i nie osiągają zysku. Za takie jednostki można uznać koła gospodyń wiejskich, uczelniane organizacje studenckie i stowarzyszenia zwykłe²⁵.

W związku z tym, że ustawa o kredycie konsumenckim odsyła do postanowień kodeksu cywilnego w zakresie rozumienia pojęcia „konsument”, zwrot zastosowany w art. 2 komentowanej ustawy „udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia swojemu członkowi” powinien być ograniczany do członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych będących jedynie osobami fizycznymi. Zgodnie z art. 5 § 1 pkt 5 ustawy – Prawo spółdzielcze, statut spółdzielni powinien określać m.in. zasady i tryb przyjmowania członków, wypowiedzania członkostwa, wykreślenia i wykluczania członków. W myśl postanowień art. 15 § 2 i 3 ustawy – Prawo spółdzielcze, członkiem spółdzielni może być każda osoba fizyczna o pełnej zdolności do czynności prawnych, która odpowiada wymaganiom określonym w statucie, chyba że ustawa stanowi inaczej. Statut spółdzielni może określać wypadki, w których dopuszczalne jest członkostwo osób o ograniczonej zdolności do czynności prawnych lub niemających tej zdolności. Osoby takie nie mogą być członkami organów spółdzielni.

²⁵ I. Szaniawska, *Zakres podmiotowy pojęcia „organizacja pozarządowa”*, Służba Pracownicza 2005, nr 2, s. 25.

W walnym zgromadzeniu biorą one udział przez swoich przedstawicieli ustawowych.

Zgodnie z art. 16 ustawy – Prawo spółdzielcze, warunkiem przyjęcia na członka spółdzielni jest złożenie deklaracji w formie pisemnej pod rygorem nieważności. Podpisana przez przystępującego do spółdzielni deklaracja powinna zawierać jego imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania, ilość zadeklarowanych udziałów, dane dotyczące wkładów, jeżeli statut ich wnoszenie przewiduje, a także inne dane przewidziane w statucie. W formie pisemnej deklaruje się także dalsze udziały, jak i wszelkie zmiany danych zawartych w deklaracji. Członkostwo w spółdzielni nie powstaje na skutek objęcia części jej kapitału. Warunkiem przystąpienia członka do spółdzielni jest złożenie deklaracji i przyjęcie jej przez właściwy organ. Dopiero po uzyskaniu statusu członka zobowiązany jest on do wniesienia wpisowego oraz wpłat na udział²⁶.

Stosownie do postanowień art. 17 ustawy – Prawo spółdzielcze, założyciele spółdzielni, którzy podpisali statut, stają się członkami spółdzielni z chwilą jej zarejestrowania. Przystępujący do spółdzielni po jej zarejestrowaniu stają się członkami spółdzielni z chwilą przyjęcia ich przez spółdzielnię. Przyjęcie powinno być stwierdzone na deklaracji podpisem dwóch członków zarządu lub osób do tego przez zarząd upoważnionych z podaniem daty uchwały o przyjęciu. Obowiązuje to również przy zmianie danych dotyczących zadeklarowanych udziałów lub wkładów. Jeżeli statut spółdzielni nie stanowi inaczej, uchwała w sprawie przyjęcia powinna być podjęta w ciągu miesiąca od dnia złożenia deklaracji. O uchwale o przyjęciu w poczet członków oraz o uchwale odmawiającej przyjęcia zainteresowany powinien być zawiadomiony pisemnie w ciągu dwóch tygodni od dnia jej powzięcia. Zawiadomienie o odmowie przyjęcia powinno zawierać uzasadnienie. Statut spółdzielni powinien wskazywać organ spółdzielni właściwy do przyjmowania członków. Jeżeli organem tym nie jest walne zgromadzenie, statut powinien wskazywać także organ, do którego służy odwołanie od decyzji odmawiającej przyjęcia, oraz określać terminy wniesienia i rozpatrzenia tego odwołania.

Członkostwo w spółdzielni jest prawem niemajątkowym o charakterze osobistym, ponieważ powstaje w drodze przyjęcia danej osoby w poczet

²⁶ P. Zakrzewski, *Z zagadnień konstrukcji prawnej spółdzielni*, Rejent 2004, nr 9, s. 121.

członków na podstawie złożonej przez tę osobę deklaracji. Oświadczenie spółdzielni o przyjęciu danej osoby w grono członków podejmuje właściwy statutowo organ spółdzielni. Jest to czynność nieodzowna, której nie można zastąpić innym zdarzeniem prawnym. Prawa członkostwa nie można przenieść na inny podmiot w drodze czynności prawnej. Nie dochodzi do jego powstania poprzez następstwo prawne. Ze stosunku członkostwa wynikają prawa podmiotowe, zarówno majątkowe, jak i organizacyjne, a swoistą cechą tych praw jest m.in. to, że ich treść jest identyczna dla każdego członka²⁷. Zasady niezbywalności i nieprzenoszalności członkostwa w spółdzielni nie narusza art. 100 ustawy – Prawo spółdzielcze, według którego członkowie należący w chwili połączenia do spółdzielni przejmowanej stają się członkami spółdzielni przejmującej. Nie chodzi tu bowiem o przeniesienie członkostwa z jednego podmiotu na drugi, lecz o uregulowanie statusu członków spółdzielni przejmowanej w spółdzielni przejmującej. Podobne skutki mają miejsce w razie podziału spółdzielni na mocy art. 112 ustawy – Prawo spółdzielcze. Są to przypadki powstania członkostwa z mocy ustawy²⁸. Zgodnie z art. 16a ustawy – Prawo spółdzielcze, spółdzielnia nie może odmówić przyjęcia w poczet członków spadkobierców dziedziczących udziały, jeżeli odpowiadają oni wymogom określonym w statucie.

Prawa i obowiązki wynikające z członkostwa w spółdzielni, w myśl postanowień art. 18 ustawy – Prawo spółdzielcze, są dla wszystkich członków równe. Członek spółdzielni jest uprawniony m.in. do świadczeń spółdzielni w zakresie jej statutowej działalności. Członkowi spółdzielni przysługują również inne prawa określone w ustawie lub w statucie spółdzielni, a więc także określone w art. 2 ustawy o kredycie konsumenckim prawo do ubiegania się o kredyt konsumencki udzielany przez spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową. Adresatami nakazu równego traktowania członków są wszystkie organy spółdzielni, np. zarząd, rada nadzorcza, walne zgromadzenie. Są one związane treścią zasady równości,

²⁷ Postanowienie SN z dnia 14 marca 2012 r., II CZ 185/11, LEX nr 1162667.

²⁸ Wyrok SN z dnia 12 lutego 2003 r., I CKN 4/01, LEX nr 80237.

a to oznacza, że podejmowane przez te organy uchwały nie mogą dowolnie różnicować prawa i obowiązki członków²⁹.

Z dniem 12 czerwca 2013 r. dokonano nowelizacji art. 4 ustawy o SKO-K (por. art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 19 kwietnia 2013 r. o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2013 r. poz. 613), który wyraźnie stanowi, że do stosunków zobowiązaniowych pomiędzy kasami a ich członkami (m.in. dotyczącymi udzielania kredytów i pożyczek) stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) w zakresie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Zgodnie z art. 24 tej ustawy, zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów rozumianych jako godzące w te interesy bezprawne działania przedsiębiorcy. Godzenie w zbiorowe interesy konsumentów oznacza uszczerbek interesów konsumentów-członków danej grupy (określonego kręgu podmiotów), wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów za pomocą wspólnego dla nich kryterium – poprzez stosowaną przez przedsiębiorcę praktykę, obejmującą zarówno działania, jak i zaniechania i może polegać na ich naruszeniu bądź zagrożeniu³⁰. W cytowanym przepisie nie sformułowano zamkniętego katalogu takich bezprawnych działań przedsiębiorcy, lecz wymieniono jedynie najbardziej typowe z nich, a mianowicie polegające na:

- a) stosowaniu postanowień wzorców umów, jakie zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.; wpis postanowienia wzorca do rejestru klauzul niedozwolonych powoduje, że moc wiążąca wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zostaje rozciągnięta na wszystkie wzorce umowne stosowane przez przedsiębiorców w kontaktach z konsumentami; niedozwolona klauzula nie może się już legalnie pojawić w żadnym takim wzorcu³¹; dla zastosowania tego

²⁹ P. Zakrzewski, *Zasada równości w prawie spółdzielczym*, Studia Prawnicze KUL 2008, nr 2, s. 67.

³⁰ Wyrok SA w Warszawie z dnia 2 czerwca 2010 r., VI ACa 1323/09, LEX nr 606332.

³¹ M. Michalska, M. Wojewoda, *Kilka uwag o rozszerzonej mocy wiążącej wyroków uznających postanowienia wzorca umowy za niedozwolone*, Radca Prawny 2008, nr 4–5, s. 25.

przepisu istotne jest, czy przedsiębiorca zamieszcza we wzorcu umowy niedozwolone postanowienia, nie podlegają natomiast badaniu konkretne umowy zawarte z klientami; nie jest więc istotna liczba konsumentów, których interesy zostały naruszone, ani czy którykolwiek z nich odniósł szkodę; chodzi tutaj o działanie przedsiębiorcy adresowane do nieograniczonego kręgu konsumentów, jak i do określonych grup; interesem, który podlega ochronie, jest interes prawny konsumenta, rozumiany jako określone potrzeby konsumenta zasługujące w ocenie ustawodawcy na szczególną ochronę, nie jest natomiast przedmiotem tej ochrony interes ekonomiczny konsumenta³²;

- b) naruszaniu obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (konsument ma prawo do uzyskania rzetelnej informacji już w chwili zapoznania się z reklamą, a nie dopiero w momencie, gdy zamierza złożyć oświadczenie o przyjęciu oferty przedsiębiorcy³³);
- c) nieuczciwych praktykach rynkowych lub czynach nieuczciwej konkurencji.

Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Zbiorowy interes konsumentów oznacza interes szerokiego kręgu (nieindywidualizowanych co do liczby i tożsamości) konsumentów, zarówno aktualnych, jak i potencjalnych adresatów bezprawnych praktyk stosowanych przez przedsiębiorcę oraz interesy grupy konsumentów, która jest dostatecznie liczna i charakteryzuje się wspólną cechą. Rozumienie zbiorowych interesów konsumentów nie powinno być zawężane do nieograniczonej liczby konsumentów. Praktyki przedsiębiorców są często kierowane do nieindywidualizowanych grup konsumentów, których łączy pewna wspólna cecha³⁴, np. członków tej samej spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów ma zastosowanie do zachowań przedsiębiorców w takim zakresie, w jakim ustawodawca do-

³² Wyrok SA w Warszawie z dnia 24 września 2010 r., VI ACa 117/10, LEX nr 684113.

³³ Wyrok SA w Warszawie z dnia 15 lutego 2012 r., VI ACa 1010/11, Monitor Prawa Bankowego 2012, nr 11, s. 18.

³⁴ M. Sieradzka, *Wykładnia pojęcia „zbiorowy interes konsumentów” na tle orzecznictwa*, Głos 2008, nr 3, s. 102.

puścił funkcjonowanie mechanizmu rynkowego, pozostawiając uczestnikom rynku autonomię woli w zakresie kształtowania własnych zachowań rynkowych. W przypadku działalności polegającej na organizowaniu rynku, ustawę stosuje się tylko do działań organizatora rynku, w zakresie których dysponuje on marginesem swobody. Ciężar udowodnienia naruszenia przez przedsiębiorcę reguł konkurencji spoczywa na Prezesie Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów³⁵. Rozstrzygającą przesłanką decydującą o podjęciu interwencji przez Prezesa UOKiK powinna być szkoda występująca po stronie szerszego kręgu uczestników rynku, tj. konsumentów, zwłaszcza jeśli są to konsumenci finalni³⁶.

Zgodnie z art. 24 ustawy – Prawo spółdzielcze, spółdzielnia może rozwiązać stosunek członkostwa tylko przez wykluczenie albo wykreślenie członka. Wykluczenie członka ze spółdzielni może nastąpić w wypadku, gdy z jego winy umyślnej lub z powodu rażącego niedbalstwa dalsze pozostawanie w spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu spółdzielni lub dobrymi obyczajami. Kierowania przez członka spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej pism do organów podatkowych, jak również pism do Zarządu Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej nie można traktować jako działań szkodzących interesom kasy³⁷. Sąd uznał natomiast, że przekroczenie granic dopuszczalnej krytyki władz spółdzielczych czy też przeprowadzenie jej w niewłaściwej formie może być w okolicznościach konkretnej sprawy uznane za uzasadniające wykluczenie członka ze spółdzielni³⁸. Statut spółdzielni określa przyczyny wykluczenia.

Członek spółdzielni, który nie wykonuje obowiązków statutowych z przyczyn przez niego niezawinionych, może być wykreślony z rejestru członków spółdzielni. Statut spółdzielni określa przyczyny wykreślenia. Wstrzymanie się przez członka spółdzielni z zapłatą należności na jej rzecz, z racji ich spornego charakteru i to w sytuacji, gdy z uwagi na okoliczności sprawy i rodzaj podnoszonych zarzutów członek spółdzielni

³⁵ Wyrok SN z dnia 3 marca 2010 r., III SK 37/09, OSNP 2011, z. 19–20, poz. 264.

³⁶ K. Kohutek, *Naruszenie interesu publicznego a naruszenie konkurencji (na tle praktyk rynkowych dominantów)*, Państwo i Prawo 2010, z. 7, s. 45.

³⁷ Wyrok SA w Katowicach z dnia 11 stycznia 2006 r., I ACa 1609/05, LEX nr 189371.

³⁸ Wyrok SN z dnia 5 września 2002 r., II CKN 916/00, LEX nr 56897.

miał – przynajmniej w swoim przekonaniu – usprawiedliwione podstawy do kwestionowania rozliczeń, nie pozwala na zakwalifikowanie takiego postępowania jako zawinonego i uporczywego działania na szkodę spółdzielni. Członek spółdzielni ma bowiem prawo do bezstronnej weryfikacji wysuwanych wobec niego żądań o charakterze majątkowym³⁹.

Wykluczenia albo wykreślenia może dokonać, stosownie do postanowień statutu, rada nadzorcza albo walne zgromadzenie spółdzielni. Warunkiem zgodności z prawem i statutem uchwały właściwego organu spółdzielczego o wykluczeniu jest to, aby była ona oparta na istnieniu ważnej przyczyny dla wykluczenia członka ze spółdzielni⁴⁰. Organ, do którego kompetencji należy podejmowanie uchwał w sprawie wykluczenia albo wykreślenia, ma obowiązek wysłuchać wyjaśnień zainteresowanego członka spółdzielni. Organ, który podjął uchwałę w sprawie wykreślenia albo wykluczenia, ma obowiązek zawiadomić członka na piśmie wraz z uzasadnieniem o wykreśleniu albo wykluczeniu ze spółdzielni w terminie dwóch tygodni od dnia podjęcia uchwały. Uzasadnienie powinno w szczególności przedstawiać motywy, którymi kierował się organ spółdzielni, uznając, że zachowanie członka wyczerpuje przesłanki wykluczenia albo wykreślenia określone w statucie. Zawiadomienie zwrócone z powodu niezgłoszenia przez członka zmiany podanego przez niego adresu ma moc prawną doręczenia.

Jeżeli organem właściwym w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członka ze spółdzielni jest, zgodnie z postanowieniami statutu, rada nadzorcza, członek spółdzielni ma prawo:

- a) odwołać się od uchwały o wykluczeniu albo wykreśleniu do walnego zgromadzenia, w terminie określonym w statucie, albo
- b) zaskarżyć uchwałę rady nadzorczej do sądu w terminie sześciu tygodni od dnia doręczenia członkowi uchwały z uzasadnieniem.

Wspomniano wyżej, że wykluczenie ze spółdzielni może zostać dokonane jedynie w przypadku, gdy konkretne, zawinione zachowanie członka spółdzielni powoduje, iż jego dalsze pozostawanie w spółdzielni będzie nie do pogodzenia z postanowieniami statutu lub zasadami współżycia społecznego. Uchwała o wykluczeniu powinna podawać ten powód.

³⁹ Wyrok SN z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 789/00, LEX nr 78369.

⁴⁰ Wyrok SN z dnia 14 marca 2001 r., II CKN 435/00, LEX nr 1168050.

Ocena, czy to zachowanie członka może stać się podstawą wykluczenia, podlega kontroli sądu. Rola sądu w tym postępowaniu polega nie na ocenie całokształtu zachowania się i działalności członka, lecz jedynie na zbadaniu, czy przyczyny podane w uchwale o wykreśleniu istniały i czy wykreślenie członka spółdzielni z tych właśnie przyczyn nie naruszało przepisów prawa lub postanowień statutu⁴¹. Wykluczenie ze spółdzielni jest środkiem o charakterze wyjątkowym, ponieważ godzi w prawo członka do pozostawania ze spółdzielnią w stosunku członkostwa⁴².

Wykluczenie lub wykreślenie członka ze spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej może wywoływać istotne skutki prawne w odniesieniu do zaciągniętego przez niego kredytu konsumpcyjnego w tej kasie. Zgodnie z art. 35 ustawy o SKO-K, w razie ustania członkostwa roszczenie o zwrot pożyczki lub kredytu staje się wymagalne z dniem ustania członkostwa. Zarząd kasy może jednak postanowić inaczej w szczególnie uzasadnionych przypadkach. Analogiczny przepis zawierała poprzednio obowiązująca ustawa o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Ustawodawca nie określił jednak żadnych przesłanek, którymi powinien kierować się zarząd, a więc rozstrzygnięcie zarządu kasy w zakresie terminu zwrotu kredytu lub pożyczki może mieć charakter uznaniowy i uzależniony od konkretnych okoliczności danej sprawy. Podkreślono jednak, że w pierwszej kolejności tzw. szczególnie uzasadnione przypadki powinny być uregulowane w statucie spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej⁴³.

Art. 3. [Definicja kredytu konsumenckiego]

1. Przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi.

⁴¹ Wyrok SA w Warszawie z dnia 7 października 2010 r., I ACa 441/10, LEX nr 1120133; wyrok SA w Katowicach z dnia 6 czerwca 2006 r., I ACa 158/06, LEX nr 217195.

⁴² Wyrok SN z dnia 8 maja 2000 r., V CKN 456/00, LEX nr 532153.

⁴³ M. Pawełczyk, P. Sokół, *Ustawa o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Komentarz*, Poznań 2012, s. 106.

2. Za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności:

- 1) umowę pożyczki;**
- 2) umowę kredytu w rozumieniu przepisów prawa bankowego;**
- 3) umowę o odroczeniu konsumentowi terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, jeżeli konsument jest zobowiązany do poniesienia jakichkolwiek kosztów związanych z odroczeniem spełnienia świadczenia;**
- 4) umowę o kredyt, w której kredytodawca zaciąga zobowiązanie wobec osoby trzeciej, a konsument zobowiązuje się do zwrotu kredytodawcy spełnionego świadczenia;**
- 5) umowę o kredyt odnawialny.**

3. Za umowę o kredyt konsumencki nie uważa się umów dotyczących odroczenia terminu spełnienia świadczenia niepieniężnego, którego przedmiotem jest stałe lub sukcesywne świadczenie usług lub dostaw towarów tego samego rodzaju, jeżeli konsument jest zobowiązany do zapłaty za spełnione świadczenie lub dostawę towaru w ustalonych odstępach czasu w trakcie obowiązywania umowy.

1. Ogólne pojęcie kredytu konsumenckiego

Zgodnie z postanowieniami art. 3 ust. 1 komentowanej ustawy, kredytem konsumenckim jest kredyt, którego kwota nie przekracza 255.550 zł albo równowartości tej kwoty w walucie innej niż waluta polska. Kwotę określającą nieprzekraczalny limit wysokości kredytów konsumenckich w walucie polskiej przyjęto stosownie do postanowień art. 28 dyrektywy 2008/48/WE. Niniejszy limit odpowiada kwocie 75.000 euro przeliczonej po kursie wymiany w dniu przyjęcia dyrektywy, tj. w dniu 23 kwietnia 2008 r. W art. 28 ust. 2 tej dyrektywy umożliwiono państwom członkowskim zaokrąglenie kwoty ustalonej w wyniku przeliczenia górnego limitu wysokości kredytów konsumenckich, pod warunkiem że to zaokrąglenie nie jest większe niż 10 euro.

Odstąpiono natomiast od określania minimalnej kwoty kredytu konsumenckiego. W poprzednio obowiązującej ustawie o kredycie konsumenckim nie stosowano jej przepisów do umów o kredyt konsumencki o wysokości mniejszej niż 500 zł i większej niż 80.000 zł albo równowartości